

World Report on Disability (WRD)

Aivars Vētra

Invalīdu lietu nacionālā padome

22.03.2012.

WRD

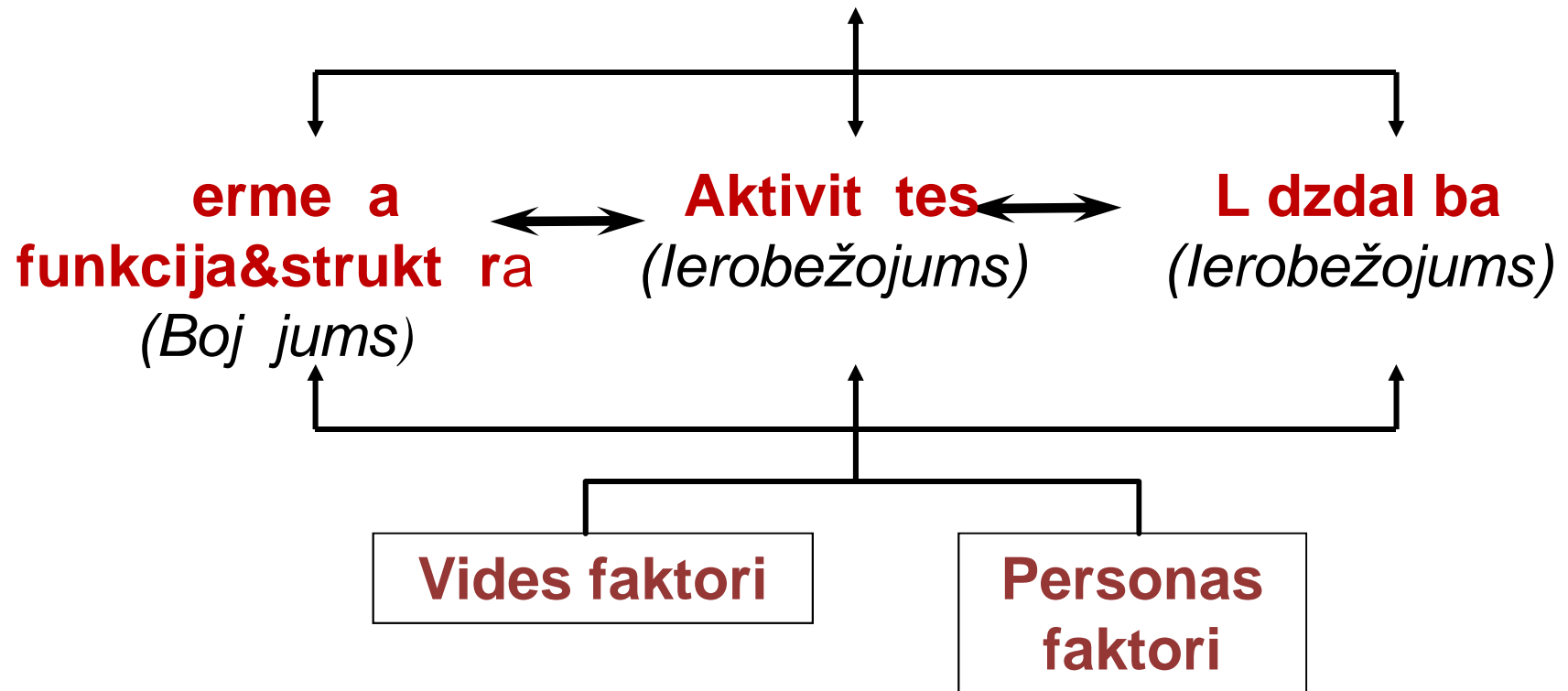
- Pasaulē pirmais tik visaptverošs ziņojums par cilvēkiem ar invaliditāti (*disability*)
- *WHO* un *World bank* kopīgs 3 gadu projekts
- Balstās uz evidenci
- Iesaistīti pāri par 380 izstrādes atbalstītājiem - t.sk. pārstāvji arī no *ESPRM*, *ISPRM* un *UEMS PRM B&S*

Pirms- *WRD*

- **Cilvēku ar funkcionēšanas traucējumiem krass pieaugums** (pēc I pasaules kara un arī tālāko karu rezultātā)
- **Idejas par vispārējām cilvēktiesībām** (60-ie gadi)
- **ASV Rehabilitācijas akts** (1973)
- **SNNK jeb *ICIDH*** (1980)
- **Aukstā kara beigas** (90-ie gadi)
- **Idejas par universālo dizainu** (90-ie gadi)
- **SFK jeb *ICF*** (2001)
- **Bērnu SFK jeb *ICF C&Y*** (2005)
- **WRD** (2011)

FSK (ICF) 2001

Veselības stāvoklis
(traucējums/ slimība)

Kas ir invaliditāte

- **Daļa no normālas cilvēka dzīves-** gandrīz ikvienam savā dzīvē ir lemts būt funkcionāli ierobežotam (invalidam) uz īsāku vai garāku laiku vai pastāvīgi
- **Invaliditātes daudzveidības koncepcija-** multifaktoriāls process, uz zemes nav divu identisku gadījumu cilvēkiem ar invaliditāti

Kas ir invaliditāte

- **Cilvēktiesību jautājums-** cilvēku ar invaliditāti cilvēktiesības ikdienā tiek pārkāptas it visur visā pasaulē
- **Sabiedrības attīstības jautājums-** pastāv cieša saikne starp nabadzību un invaliditāti, pats svarīgākais ir cilvēku ar invaliditāti iesaiste dažādās attīstības iniciatīvās

Invaliditāte

- Cilvēki ar invaliditāti kļūst par invalīdiem tādēļ, ka sabiedrībā **ir vai tiek radīti virkne dažādu šķēršļu (barjeru)**, kas apgrūtina cilvēku ar ierobežotu funkcionēšana kapacitāti pilnīgu līdzdalību sabiedrības procesos
- **Līdz ar to-** tas ir sabiedrības pienākums rūpēties par "veicinošas vides" veidošanu, lai atbrīvotos no šīm fiziskajām vai sociālajām barjerām

Invalidizējošās barjeras

- Nepiemērota politika un standarti
- Negatīva sabiedrības attieksme
- Nepieciešamo pakalpojumu trūkums vai problēmas ar šo pakalpojumu sniegšanu
- Nepietiekams finansējums
- Pieejamības trūkums
- Nepietiekoša cilvēku ar invaliditāti iesaiste problēmu apspriešanā un risinājumu meklēšanā
- Nepietiekoši pētījumi-joprojām trūkst datu un pierādījumu

Cilvēku ar invaliditāti skaits

- **Iedzīvotāju skaits pasaulē:**
 - 1960 bija 3 miljardi
 - 1980 sasniedza 4,5 miljardus
 - 2000 gadā bija virs 6 miljardiem
 - **2011 gadā jau 7 miljardi**
- **Cilvēki ar invaliditāti:**
 - **2011 gadā aktuālais cilvēku ar invaliditāti skaits ir noteikts 1 miljards, jeb ap 15% no kopējā iedzīvotāju skaita**

Cilvēku ar invaliditāti skaits

- Cilvēki ar invaliditāti (funkcionāliem ierobežojumiem) ir viens no kariem septiņiem
- Ir prognozes, ka šai proporcijai ir tendence augt
- Vairāk ir apdraudētas sievietes, nabadzīgi cilvēki, veci cilvēki un etniskās minoritātes

Invaliditātes prevalence

	Kopā	sievietes	vīrieši
Pasaulē	15,6%	19,2%	12%
Valstis ar augstiem ieņēmumiem	11,8%	14,4%	9,1%
Valstis ar zemiem ieņēmumiem	18%	22,1%	13,8%

Rekomendācijas

1. Cilvēku ar invaliditāti vienlīdzīgu iespēju nodrošināšana sabiedrības kopējās sistēmās, politikā un pakalpojumu saņemšanā;
2. Speciālu programmu ieviešana cilvēkiem ar invaliditāti;
3. Nacionālo invaliditātes stratēģiju izstrāde un ieviešana;
4. Cilvēku ar invaliditāti iesaistīšana sabiedrībā;
5. Cilvēkresursu kapacitātes attīstīšana.

Rekomendācijas

6. Nodrošināt adekvātu finansējumu un t
pieauguma iespējamību
7. Veicināt sabiedrības izpratni par invaliditāti
(disability)
8. Nodrošināt ar invaliditāti saistīto datu vākšanu
9. Veicināt un atbalstīt pētniecību invaliditātes
jautājumos

***WDR* un Rehabilitācijas medicīna**

- ***WRD* atgādina par cilvēku ar invaliditāti tiesības uz adekvātu visaptverošu rehabilitācijas pakalpojumu saņemšanu, kuriem ir jābūt tik agrīniem cik vien iespējams, balstītiem uz multiprofesionālu individuālu novērtēšanu un multiprofesionālām programmām t.sk. izmantojot palīgtehnoloģijas**

WDR un Rehabilitācijas medicīna

- **Definē rehabilitāciju SFK un invaliditātes jēdzienu izpratnē**
- **Rehabilitācija:**
 - Funkcionālo ierobežojumu prevencija
 - Funkcionālo ierobežojumu apturēšana un ierobežojumi
 - Atbalsta funkcionēšanas atjaunošau
 - Kompensē funkcionēšanas ierobežojumus

***WDR* un Rehabilitācijas medicīna**

- **levieš skaidrību starp:**
 - Rehabilitācijas medicīna
 - Terapijas
 - Palīgtehnoloģijas
- **Rehabilitācijas pakalpojumi akūtajās daudzprofila slimnīcās**
- **Rehabilitācijas rezultātu vērtēšana**

***WDR* un Rehabilitācijas medicīna**

- **Barjeru likvidēšana rehabilitācijas medicīnas pakalpojumu saņemšanai**
- **Rehabilitācijas izmaksu harmonizācija pasulē**
- **Profesionālie resursi nodrošināšana rehabilitācijai**
- **Rehabilitācijas servisu decentralizācija**
- **Palīgtehnoloģiju un rehabilitācijas tehnoloģiju pieejamība**
- **Pētniecība ikdienas praksē**

***WRD* un Latvija**

- **Likums par rehabilitāciju**
 - Sabiedrības informēšana par cilvēku ar invaliditāti tiesībām un pienākumiem sabiedrībā
 - Prasības videi
 - Visaptverošu rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšana
- **Atbalsts pētniecībai un jauno rehabilitācijas tehnoloģiju ieviešana profesionāļu apmācībā**
- **Invaliditātes procesu pētniecība**